

Repression och legitimering – rysk maktutövning i Åbo generalguvernement 1717 - 1721

Civilförvaltningen under en ockupation med
jämförande utblickar

Hilding Klingenberg

ÅBO 2009

ÅBO AKADEMIS FÖRLAG – ÅBO AKADEMI UNIVERSITY PRESS

INNEHÅLL

1. Inledning

- 1.1 *Forskningsuppgiften, metoden och materialet* s. 1
 - a. Frågeställningarna och metodiken s. 2, b. Forskningsläget s. 5, c. Källor-na s. 10
- 1.2 *I avhandlingen använd teori och terminologi* s. 11
 - a. Förvaltning och politisk kultur s. 11, b. Makt, legitimitet och repression s. 15
- 1.3 *Två tidiga folkrättsliga tänkare* s. 19
- 1.4 *Ockupationens väsen* s. 21
- 1.5 *Avhandlingens uppbyggnad* s. 26

2. De första åren av den ryska ockupationen

- 2.1 *Terror och repression* s. 28
- 2.2 *Tjänstemännens flykt* s. 33
- 2.3 *Den tidiga ryska förvaltningen i Finland* s. 36
- 2.4 *Trohetsédernas betydelse* s. 42
- 2.5 *Det raserade samhällsfördraget* s. 44

3. Åbo generalguvernement inrättas

- 3.1 *Varför infördes civilförvaltningen?* s. 45
- 3.2 *Åbo generalguvernements allmänna förvaltningsstruktur, geografiska omfattning och indelning* s. 48
- 3.3 *Svårigheter och avgöranden vid tillsättandet av tjänstemän* s. 51
 - a. Generalguvernörens person s. 51 b. Generalguvernementets brokiga kanslibemanning s. 54, c. Lagmännen s. 57, d. Inhemska lägre tjänstemän s. 58, e. De fåtaliga municipala administratörerna s. 67
- 3.4 *Tjänstemännens utgångsläge* s. 68
 - a. Instruktioner s. 68, b. Tjänstgöringens varaktighet och tjänstemännens sociala status s. 69, c. Avlöning s. 72
- 3.5 *Kyrka och prästerskap i förvaltningens tjänst* s. 78
- 3.6 *Behovet av ett post- och tullväsende* s. 80

4. Resursuttagen

- 4.1 *Förutsättningarna för skatteuppbörd under stora ofreden* s. 82
- 4.2 *Principerna för beskattningen* s. 87
- 4.3 *Tjänstemännens uppdrag vid resursuttagen* s. 92
 - a. Olika tjänstemannakategoriernas uppgifter vid skatteuppbörden s. 92, b. Livsmedelsuttagen s. 93, c. Tulluppbörden s. 96, d. Logistiken s. 97, e. Manskapsuttagen s. 99
- 4.4 *Tjänstemännens utsatta position och deras legitima eller repressiva handlande* s. 105

a. Guvernementsledningen och lagmännen s. 106, b. De lokala tjänstemännen s. 109, c. Officerarna i generalguvernörens detachement s. 116

5. Maktutövningens nivåer och kanaler

5.1 Generalguvernementets maktstrukturer s. 118

a. Generalguvernementets anknytning till centralmakten s. 118, b. Beslutsfattande och intentioner s. 119, c. Ordergivning och informationsspridning s. 130

5.2 Kyrklig och religiös påverkan s. 138

a. Konfessionernas konfrontation s. 139, b. Kyrkan som moderator s. 140, c. Påverkan genom religionen s. 141

5.3 Samspelet mellan förvaltning och rättsvård s. 144

5.4 Ockupationsmaktens interna konflikter s. 151

6. Befolkningens reaktioner

6.1 Acceptans och protest s. 159

6.2 Den uteblivna resningen s. 166

6.3 Relationerna mellan civil befolkning och rysk militär s. 168

a. Rysk skadegörelse s. 168, b. Överfall och angrepp s. 169, c. Samröre mellan civila och militär s. 172, d. Försök att dämpa militär repression s. 174

6.4 Ockupationens rättsliga efterspel s. 176

7. Ockupationen i ett komparativt perspektiv

7.1 Uppläggningsen av jämförelserna och forskningsläget s. 180

7.2 Bakgrunden till ockupationerna 1743 och 1808 – 1809 s. 184

7.3 Erövrarnas försök till mental påverkan s. 186

7.4 Förvaltningsstrukturer och maktutövningsformer s. 194

7.5 Responsen på maktutövningen s. 205

7.6 Syntes av jämförelsen s. 212

8. Sammanfattning

8.1 Den politiska kulturen s. 214

8.2 Förvaltningens funktionalitet s. 217

a. Byråkratins effektivitet s. 218, b. Uppnåendet av förvaltningens målsättningar s. 220

8.3 De samhällsbärande strukturerna s. 221

8.4 Repression och legitimering s. 223

Illustrationsförteckning s. 231

Förkortningar s. 232

Käll- och litteraturförteckning s. 233

Bilagor och namnregister s. 264

English Summary s. 301